

Program protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010

Hodnotenie k 31.12. 2003

Vláda Slovenskej republiky svojím uznesením č. 31/2000 zo dňa 19. januára 2000 schválila správu o navrhovaných systémových opatreniach na ochranu pred povodňami a spôsobe financovania následkov spôsobených povodňami – „Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ s celkovým nákladom na vykonanie protipovodňových opatrení vo výške 17,766 mld. Sk, z toho pripadlo na Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. Banská Štiavnica (SVP, š. p.), ktorý je správcom takmer všetkých tokov na Slovensku 14,596 mld. Sk.

Systémovými opatreniami na ochranu územia SR pred povodňami sa ďalej vláda zaoberala 17. októbra 2001 a k predloženému materiálu prijala uznesenie č. 990/2001.

Uznesením č. 25/2003 z 15. januára 2003 vláda vzala na vedomie „Správu o realizácii opatrení Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010 a o ich aktualizácii z hľadiska priorit a s ohľadom na ochranu hlavného mesta SR Bratislavy“. Zaktualizovaná potreba finančných prostriedkov na realizáciu celého „Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010“ je 20,766 mld. Sk, z toho pre SVP, š. p. 18,415 mld. Sk. Ďalších 223,79 mil. Sk je vyčlenených na riešenie vedecko-technických projektov.

Potreba finančných prostriedkov SVP š. p. na realizáciu programu

V mil. Sk

	Pôvodný rozpis	Aktualizovaný rozpis
Rok 2000	881,00	373,97
Roky 2001 - 2005	5 556,00	8 760,59
Roky 2006 - 2010	8 159,00	9 280,60
Náklady celkom	14 596,00	18 415,16

Podkladom pre aktualizáciu „Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010“ boli povodňové situácie z roku 2002 a výsledky úlohy spracovanej Slovenským vodohospodárskym podnikom, š. p. „Prieskum o tokoch v intravilánoch miest a obcí Slovenskej republiky z hľadiska protipovodňovej ochrany“. Úloha posudzuje na základe analýzy prírodnej a socio-ekonomickej hodnoty územia intravilánov a fyzicko-geografických daností tokov a ich povodí rozdielny stupeň a úroveň podmienok odtokových pomerov v jednotlivých intravilánoch a určuje potrebu a prioritu úprav z hľadiska protipovodňovej ochrany. Tým vytvára objektívne podklady pre určenie množstva potrebných vodohospodárskych zásahov z hľadiska protipovodňovej ochrany intravilánov miest

a obcí Slovenskej republiky a stanovuje poradie naliehavosti - určenie poradia, v ktorom sa majú príslušné opatrenia realizovať. Ďalšími podkladmi sú výsledky rozvojového vedecko-technického projektu 27 – 34 „Výskum vplyvu antropogénnych faktorov na vodné systémy“ a „Rozvojový program investícií na roky 2002 – 2007 a 2003 - 2008“ spracovaný SVP, š. p.

Realizácia protipovodňových opatrení

„Program protipovodňových opatrení v SR do roku 2010“ je v rámci SVP š. p. podložený menovitým zoznamom viac ako 300 investičných stavieb a opatrení v povodiach na celom území Slovenska. Tieto vo vecnej náplni vychádzajú z množstva študijných materiálov a technicko-ekonomických posúdení, ktorých poradie naliehavosti je urobené s akcentom na prioritné riešenie ochrany intravilánov miest s najväčšou koncentráciou obyvateľstva a najväčším ekonomickým potenciálom priľahlého územia.

Slovenský vodohospodársky podnik, š. p. v rámci svojho investičného programu do roku 2002 naplnil „Program protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010“ najmä súborom stavieb projektu „Povodne na území Slovenska v rokoch 1997–1999, odstránenie následkov a preventívne opatrenia“ s celkovým objemom nákladov 2 180 mil. Sk, ktorý je z prevažnej časti 1 307 mil. Sk financovaný z pôžičky z Rozvojovej banky Rady Európy (CEB) a zvyšných 874 mil. Sk je hradených zo štátneho rozpočtu, štátneho vodohospodárskeho fondu (ŠVHF) a vlastných prostriedkov SVP š. p.

Účelom projektu je uspokojivo vyriešiť situácie v najexponovanejších oblastiach SR, ktoré boli zasiahnuté povodňami v rokoch 1997 až 1999. Obsahuje 3 základné podprojekty:

- A. Zvýšenie protipovodňovej ochrany na rieke Morava
- B. Rekonštrukcia Východoslovenskej nížiny
- C. Protipovodňové opatrenia na tokoch v mestách a obciach SR

Tieto podprojekty sú ďalej členené na súbory stavieb a stavby, ktoré riešia najexponovanejšie povodia, úseky tokov, resp. lokality.

Podprojekt A rieši ochranu Záhoria, kde sú práce sústredené na spevnenie a stabilizáciu ľavobrehnej ochrannej hrádze rieky Morava, ktorá pred záplavami ochraňuje 50 tis. obyvateľov na území o rozlohe cca 550 km² od Skalice až takmer po Bratislavu.

Podprojekt B je zameraný na rekonštrukciu a dostavbu 11 čerpacích staníc vnútorných vôd, hrádzových systémov, tokov a kanálov na Východoslovenskej nížine.

Podprojekt C zahrnuje odstraňovanie následkov povodní a prevenciu v ďalších 15 lokalitách regiónov Slovenska. Je zameraný na riešenie odtokových pomerov v najexponovanejších častiach povodí tokov Myjavy, Chvojnice, Svinky, pravostranných prítokoch Ipľa v okolí Šiah, ľavostranných prítokoch Hrona v Brezne, Zolnej, Podlužianky, Rajčianky, Kysuce, Bebravy, Varínky, Vlára, stredného Hornádu, hornej Torysy a Popradu. Práce sú prevažne zamerané na čiastkové úpravy korýt vodných tokov v intravilánoch miest a obcí, ale aj výstavbou suchých nádrží – poldrov, prehrádzok a ďalších objektov slúžiacich na zmiernenie ničivých účinkov vody.

Projekt „Povodne ...“ sa predpokladá ukončiť v roku 2004. Do konca roka 2003 boli na ňom zrealizované práce celkovom objeme 1711,5 mil. Sk.

Prehľad o finančnom plnení projektu do konca roku 2003, s uvedením plánu na rok 2004 podľa zdrojov financovania je uvedený v nasledovnej tabuľke:

v tis. Sk

	Plnenie projektu „Povodne ...“	Zdroje SVP	Štátny rozpočet	ŠFVH	Iné zdroje CEB
Celkom	1 711 566	143 528	582 389	40 237	907 411
Plán na rok 2004	471 264	72 264	15 000	0	384 000

Zhodnotenie plnenia Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010

Aktualizovaný rozpis finančných prostriedkov na realizáciu „Programu...“, uvedený v prílohe k uzneseniu vlády SR č. 25/2003 prevzal dosiahnuté nižšie plnenie oproti plánu za roky 2000 až 2002 a tým posunul ťažisko realizácie na ďalšie roky.

Prehľad rozpisu úloh „Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010“ na roky 2000 - 2005 podľa pôvodného plánu a aktualizácie podľa uznesenia vlády č.25/2003 a porovnanie so skutočným plnením do roku 2003 je uvedený v nasledovnej tabuľke:

v tis. Sk

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Spolu 2000-2003
Pôvodný rozpis	881 000	966 000	1 090 000	1 100 000	1 300 000	1 100 000	4 037 000
Aktualizácia uznesením 25/2003	373 972	430 665	807 456	2 317 607	2 330 485	2874 077	3 930 000
Skutočnosť	374 520	439 220	679 880	494 422			1 988 042

Z časového hľadiska zaostáva plnenie „Programu...“, v porovnaní s pôvodným rozpisom k 31.12.2003 o 2 048 958 tis. Sk a v porovnaní s aktualizovaným rozpisom „Programu...“, o 1 941 958 tis. Sk.

Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 25/2003 bolo v bode B.1. uložené ministrom vnútra uplatňovať v rozpočtoch na jednotlivé roky finančné prostriedky na realizáciu aktualizovaného Programu protipovodňovej ochrany do roku 2010 podľa prílohy tohto uznesenia. Na plnenie úloh Programu protipovodňovej ochrany do roku 2010 mali byť do roku 2004 pre Hasičský a záchranný zbor pridelené prostriedky vo výške 10 900 tis. Sk, ktoré však doteraz v štátnom rozpočte neboli zohľadnené. Z tohto dôvodu Prezídium Hasičského záchranného zboru uplatnilo požiadavku zabezpečiť finančné prostriedky na realizáciu Programu protipovodňovej ochrany do roku 2010 v prioritných projektoch rezortu na rok 2005 s cieľovým rokom 2007.

Predpoklady financovania protipovodňových opatrení v ďalšom období

Pokiaľ chce SR naplniť Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 a tým zásadne zlepšiť stav protipovodňovej ochrany Slovenska so všetkými súvislosťami (ochrana životov a zdravia obyvateľov, ochrana obrovských hmotných, kultúrnych a prírodných hodnôt, zvýšenie zamestnanosti ako dôsledok rastu investícií) musia byť vyvinuté všetky aktivity k výhodnému získaniu kapitálu.

Vychádzajúc z ekonomických prognóz nebude štátny rozpočet ani v ďalších rokoch schopný pokryť celkovú finančnú požiadavku na naplnenie „Programu...“.

Ďalšie financovanie Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010 sa bude podľa súčasného stavu jednaní orientovať na:

- fondy Európskej komisie cca 8,5 mld. Sk,
- dočerpanie humanitárnej pomoci švajčiarskej vlády (75,7 mil. Sk v roku 2004),
- štátny rozpočet (v súčasnosti sa dá ťažko odhadnúť, koľko finančných prostriedkov vláda SR v nasledujúcich rokoch vyčlení na protipovodňovú ochranu)

Vzhľadom na ekonomickú situáciu SVP, š. p. by bolo predčasné uvažovať s ďalšou pôžičkou z Rozvojovej banky RE so štátnou zárukou.

Po povodniach v júli a auguste 2002, ktoré výrazne postihli Nemecko, Rakúsko a Česko a čiastočne aj Slovensko, otvorila Európska komisia určitú možnosť financovania preventívnych protipovodňových opatrení z jej zdrojov. Technická pomoc na prípravu projektov môže byť financovaná z programu ISPA s tým, že vzhľadom na čas, ktorý je potrebný na prípravu projektov, je možné očakávať, že samotné projekty budú financované od roku 2004 aj zo štrukturálnych a Kohézneho fondu.

Vláda SR svojím uznesením č. 1259/2002 zo dňa 20. novembra 2002 schválila návrh žiadosti SR o financovanie z programu ISPA Európskeho spoločenstva pre projekt „Odborná pomoc pre prípravu prioritných protipovodňových opatrení v Slovenskej republike“. Z rozsiahlych technicko-ekonomických analýz boli na túto pomoc vybrané ako najaktuálnejšie projekty:

- Ochrana intravilánu Bratislavy,
- Ochrana intravilánu Banskej Bystrice,
- Rekonštrukcia úpravy Torusy v Prešove

s celkovým rozpočtovým nákladom 3,2 mld. Sk.

V súvislosti s nadmerným výskytom extrémnych meteorologických javov – povodní i sucha a reakcie Európskej komisie na posledné povodne v Európe je možné predpokladať, že budovanie protipovodňovej infraštruktúry sa stane legitímnym titulom na jej financovanie z fondov Európskej komisie. Preto SVP, š. p. uvažuje so zdrojmi z fondov EK na ďalšie projekty:

- Ochrana intravilánu Bratislavy III. stavba,
- Rekonštrukcia ochrany intravilánu Košíc,
- Rozptýlená ochrana intravilánov miest a obcí

s celkovým rozpočtovým nákladom 3 mld. Sk. Predbežne z fondov Európskej komisie SVP, š. p. očakáva realizovať v rokoch 2003 až 2010 protipovodňové opatrenia v hodnote takmer 6,2 mld. Sk.

Ďalej podnik pripravuje na realizáciu v rokoch 2004 – 2006 podklady na protipovodňové stavby, ktoré je možné hrať zo štrukturálnych fondov v celkovom objeme 2,33 mld. Sk, z ktorých

75%, to je 1,75 mld. Sk by bolo refundované zo zdrojov EU. Krytie zostávajúcich prostriedkov zatiaľ nie je zabezpečené.

Mimoriadne prírodné katastrofy v postihnutých štátoch sú spravidla sprevádzané nárastom ľudskej spolupatričnosti s postihnutými, ktorá sa prejavuje aj formou humanitárnej pomoci. Takúto humanitárnu pomoc po povodniach v roku 2002 Slovensku poskytla švajčiarska vláda vo výške 4,0 mil. CHF, t. j. cca 109 mil. Sk. Z týchto zdrojov je riešená ochrana obcí Brezno, Ľubietová, Lehota pod Vtáčnikom, Prešov, prípadne Sučany a Frička.

Zhodnotenie plnenia a zabezpečenia „Programu...“ finančnými zdrojmi

Z uvedených prehľadov o potrebe finančných prostriedkov na realizáciu „Programu...“, zhodnotenie jeho doterajšieho plnenia a naznačenia možných finančných zdrojov je zrejmé, že jeho plnenie je v omeškaniach a nie je ani zdrojovo v plnom rozsahu zabezpečený.

Vychádzajúc zo skutočného čerpania finančných prostriedkov do konca roku 2003 vo výške 1,988 mld. Sk, dočerpania švajčiarskej pomoci v roku 2004 (0,075 mld. Sk) a za predpokladu získania možných zahraničných zdrojov fondov EK po roku 2004 vo výške 8,5 mld. Sk, je zrejmé, že „Program...“ nie je vo vodnom hospodárstve pri variante schválenom vládou SR (18,415 mld. Sk) zabezpečený finančnými zdrojmi vo výške cca 8,0 mld. Sk.

Povodne z posledných rokov sú prejavom globálnych klimatických zmien a ako prírodnému fenoménu sa im zabrániť nedá, ale cieľovými opatreniami, najmä preventívnymi, sa pôsobenie tohto prírodného živlu dá eliminovať. Preto len dôsledným zabezpečovaním všetkých doporučených a prijatých rozhodnutí a najmä realizáciou preventívnych opatrení protipovodňovej ochrany bez posúvania deficitu v ich napĺňaní do ďalších rokov sa dá predísť vzniku mnohonásobne väčších povodňových škôd, akoby tvorili prostriedky vložené do prevencie.